

В. П. Кодацький,
кандидат економічних наук,
м. Харків

ГРОШОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Постановка проблеми. Доходи цільових фондів, державного і місцевих бюджетів, соціально-економічний розвиток України, національне багатство, рівень життя населення нашої країни багато в чому залежить від функціонування грошово-кредитної системи.

Одним із напрямів удосконалення функціонування грошово-кредитної системи України є використання позитивного закордонного досвіду в цій галузі, а зокрема досвіду однієї з провідних держав у світі — Сполучених Штатів Америки.

Тому в сучасних умовах господарювання першорядне значення і особливу актуальність має узагальнення закордонного досвіду функціонування грошово-кредитної системи, а зокрема досвіду Сполучених Штатів Америки, можливості використання його на Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення літературних джерел показує, що питання побудови грошово-кредитної системи США розглядали в наукових працях В. І. Відсота, Ю. Б. Горшков, В. О. Данилов, А. Г. Занегін, А. М. Звонова, Є. Ф. Жуков, О. І. Лаврушин, І. П. Мерзляков, Л. В. Панова, В. І. Сидоренко, Є. П. Сичов та інших видатних учених-економістів. Але окремі питання побудови грошово-кредитної системи Сполучених Штатів Америки досліджені мало. Названі проблеми потребують подальших досліджень і розробок, причому суттєвих.

Постановка завдання. В зв'язку з цим, завданням даної статті є вивчення досвіду функціонування грошово-кредитної системи Сполучених Штатів Америки, а також можливості його використання на Україні з метою суттєвого прискорення соціально-економічного розвитку держави, значного підвищення рівня життя українського народу.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Сполучені Штати Америки(США) — держава, що розташована в Північній Америці. Територія — 9,4 млн. км². Населення — 285 млн. осіб(2005 рік) [3, с. 255].

США — високорозвинена індустріальна країна з інтенсивним сільським господарством, політичний, економічний і валютно-фінансовий центр світу. Грошово-кредитна система США — це форма організації грошового обігу і кредитування, яка історично і законодавчо утворилася в цій країні.

Важливими атрибутами грошово-кредитної системи США є:

1. Найменування грошової одиниці.

2. Масштаб цін.

3. Форми грошей, що встановлені законодавчо і знаходяться в обігу.

4. Організація безготівкових розрахунків і порядок здійснення готівкового грошового обороту.

5. Державні структури, що регулюють грошовий обіг.

6. Комерційні банки.

7. Фінансово-кредитні установи.

Грошова одиниця США — долар США = 100 центам. В обігу знаходяться: банкноти в 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 долар; срібно-мідні і мідно-нікелеві монети в один долар, а також 50, 25, 10, 1 цент [2, с. 125].

Долар США — провідна платіжна і резервна валюта світу. На валютний курс долара значно впливає використання його в міжнародних розрахунках.

Резиденти США (фізичні та юридичні особи) можуть володіти іноземною валютою на території країни, банківськими внесками за кордоном, вкладати свої кошти в іноземні цінні папери. Також вони мають право володіти золотом, продавати, купувати, експортувати і імпортувати золото, здійснювати операції із золотом.

Слід зазначити, що у США самий найбільший в світі золотий запас(більше 8 тисяч тон) [1, с. 54].

Грошово-кредитна система США включає:

1. Федеральні резервні і комерційні банки.

2. Експортно-імпортний банк.

3. Позиково-ощадні асоціації.

4. Взаємо-ощадні банки.

5. Кредитні союзи.

6. Державні і контрольовані державою кредитні установи.

7. Компанії по страхуванню життя і майна.

8. Інвестиційні компанії.

9. Інвестиційні банки, дилерські і брокерські фірми.

10. Фінансові компанії.

11. Пенсійні фонди корпорацій.

12. Нью-Йорська фондова біржа.

Функції центрального банку США виконують 12 федеральних резервних банків, які входять до Федеральної резервної системи (ФРС) (функціонує з липня 1913 р.). Згідно з Федеральним резервним актом — територія США була розділена на 12 округів. Кордони федеральних резервних округів не співпадають з кордонами штатів. Кожний з 12 округів (Нью-Йорк, Бос-

тон, Філадельфія, Клівленд, Річмонд, Атланта, Чікаго, Сент-Луїс, Мінеаполіс, Канзас-Сіті, Даллас і Сан-Франциско) обслуговується федеральним резервним банком (або його філіями) даного округу.

В організаційній структурі ФРС США існують:

1. Рада управлінців.
2. Федеральний комітет з операцій на відкритому ринку.
3. Федеральна консультативна рада.
4. Дванадцять федеральних резервних банків і комерційні банки (члени ФРС) (не всі комерційні банки США є членами ФРС).

Рада управлінців ФРС — вищий адміністративний орган, який включає 7 осіб, що призначаються Президентом США (за згодою парламенту). Рада управлінців здійснює керівництво операціями системи на всіх етапах і у всіх сферах, регламентує і контролює діяльність резервних банків, приймає рішення про відкриття їх філіалів у США і за кордоном.

Рада управлінців ФРС має широкі повноваження в області грошово-кредитної політики, а зокрема:

— затверджує ставки по переобліку векселів, які встановлюються федеральними резервними банками;

— визначає політику по операціям з цінними паперами;

— змінює в установлених законом межах норми обов'язкових резервів банків.

До Федерального комітету з операцій на відкритому ринку входять всі члени Ради управлінців ФРС і 5 представників, що обираються федеральними резервними банками.

Федеральна консультативна рада включає 12 осіб, які призначаються федеральними резервними банками. Формально названа рада володіє лише консультативними функціями. Вона подає рекомендації з питань діяльності ФРС, особливо з кредитної політики, емісії банків, операції із золотом та іноземними банками.

Федеральні резервні банки юридично не є державними інститутами, їх капітал належить банкам — членам ФРС. Але фактична „незалежність” ФРС від уряду і казначейства носить формальний характер, їх дії завжди виходять з інтересів держави.

Складовим елементом грошово-кредитної системи США є комерційні банки. За сумою активів вони займають перше місце серед кредитно-фінансових установ. У кінці 2005 року в США налічувалось близько 15 тисяч комерційних банків [2, с. 124].

Найбільш відомі комерційні банки США: „Сітібенк”, „Бенк оф Америка”, „Морган геранті траст компані оф Нью-Йорк”, „Чейз Манхеттен бенк”, „Мануфекчурерз Гановер траст компані”, „Ферст нешнл бенк оф Чікаго”, „Кемікл бенк ”[1, с. 54].

Експортно-імпортний банк США — державний

спеціальний кредитний інститут США, призначений для сприяння експорту та імпорту. Цей банк був заснований в 1934 р., його капітал належить Міністерству фінансів США.

Експортно-імпортний банк США надає в основному середньо- і довгострокові експортні кредити (до 12 років, в окремих випадках до 20 років). Всі кредити пов'язані з поставками товарів і наданням послуг американськими фірмами, що стимулює експорт США. Відсоткові ставки по кредитах банку диференційовані для різних країн-імпортерів.

Експортно-імпортний банк США підтримує тісні зв'язки з Міжнародним валютним фондом, регіональними банками. Основними джерелами ресурсів банку є власні кошти і позики.

За останні два десятиріччя банки США значно розширили масштаби своїх міжнародних операцій. Експансія великих банківських монополій США в інших країнах полягає в формі відкриття закордонних філіалів, купівлі частки капіталу закордонних банків, участі в багатонаціональних консорціумах і концернах.

Позиково-ощадні асоціації США — спеціальні кредитні інститути із суворо обмеженими функціями. Головна форма мобілізації коштів асоціаціями — залучення заощаджень населення шляхом продажу власних акцій. Особи, що внесли свої заощадження до асоціації, стають її акціонерами та одержують доходи в формі дивідендів. Вилучення заощаджень (викуп акцій) дозволяється лише з повідомленням за 30-90 днів. Важливий вид активних операцій асоціацій — надання іпотечного кредиту під житлові будівлі.

Взаємо-ощадні банки приймають у населення заощадження і інвестують їх в різноманітні види активів. Вкладники одержують дохід в формі відсотків по внеску. Найбільшу питому вагу в активах цих банків складає іпотечний кредит.

Кредитні союзи (кооперативи) належать до найбільш масових кредитних установ США. Особи, які входять в кредитні союзи, купують акції і одержують дивіденди за ними. Ці акції викуповуються у тримача за першої вимоги. Кредитні союзи контролюються урядом і місцевими органами влади.

Державні і контрольовані державою кредитні установи США класифікуються за трьома категоріями:

1. Урядові агенства, що повністю належать державі, а операції з ними знаходять відображення в державному бюджеті.

2. Позабюджетні установи (капітал належить уряду, зобов'язання включаються до суми федерального боргу, але операції з ними не відображаються в державному бюджеті).

3. Установи, що знаходяться під урядовим наглядом (їх капітал не належить уряду, операції з ними

не включаються до державного бюджету, заборгованість не входить до федерального боргу, але уряд здійснює контроль за їх діяльністю).

Компанії із страхування життя і майна за розміром активів і значенню серед фінансово-кредитних інститутів займають друге місце після комерційних банків. Названі компанії є великими тримачами облігацій, що випускаються на тривалі строки (15-40 років). Облігаційні позики користуються попитом серед великих компаній і фірм.

Інвестиційні компанії розміщують свої зобов'язання (акції) серед дрібних інвесторів і використовують виручені кошти для купівлі акцій і облігацій підприємств в різних галузях господарства.

Основні функції інвестиційних банків, дилерських і брокерських фірм наступні:

1. Емісійні — ведення переговорів з торгово-промисловими компаніями про випуск цінних паперів і технічну підготовку таких випусків.

2. Прийняття на себе зобов'язань розмістити цінні папери на ринку і купити ту частину, яка не буде розміщена за передплатою.

3. Дилерські і брокерські — купівля-продаж на ринку цінних паперів, а також проведення консультацій по фінансовим питанням.

Найбільш поширеними серед фінансових компаній США є установи, що кредитують продаж в розстрочку споживчих товарів довгострокового використання. Наприклад, „Дженерал моторз аксептанс корпорейшн” фінансує дилерів, які продають автомобілі концерну „Дженерал моторз”.

У США має місце швидке зростання пенсійних фондів корпорацій і посилення їх активності на ринку цінних паперів. На відміну від державних пенсійних фондів, кошти, які формуються за рахунок внесків державних службовців і інвестуються в облігації казначейства, приватні пенсійні фонди створюються за рахунок внесків службовців корпорацій і підприємців.

Приватні пенсійні фонди стали найбільшими серед інших фінансових установ покупцями акцій промислових корпорацій, а за сумою щорічної купівлі корпоративних облігацій поступаються лише компаніям по страхуванню життя.

Нью-Йорська фондова біржа займає перше місце в світі з торгівлі цінними паперами. На цій біржі в основному здійснюється продаж цінних паперів компаній США і інших країн світу.

Висновки, перспективи подальших досліджень і розробок.

Із вищезазначеного можна зробити наступні висновки:

1. Грошово-кредитна система США — це форма організації грошового обігу і кредитування, що історично і законодавчо утворилася в цій країні.

2. В Україні доцільно використовувати американсь-

кий (США) досвід діяльності: комерційних банків; державних і контрольованих державою кредитних установ; інвестиційних банків, дилерських і брокерських фірм; фінансових компаній; недержавних пенсійних фондів.

3. На наш погляд, в Україні, слід використовувати досвід США щодо організації кредитування населення і підприємств.

Подальші дослідження і розробки в галузі вивчення закордонного досвіду функціонування грошово-кредитної системи, а зокрема досвіду США, мають першорядне значення для збільшення доходів цільових фондів, державного і місцевих бюджетів, зростання національного багатства, прискорення соціально-економічного розвитку України, підвищення рівня життя нашого народу.

Література

1. Данилов В. О. Грошово-кредитні системи світу / В. О. Данилов // Гроші. — 2006. — №11. — с. 52 — 54. 2. Економічний словник. — М. : Вік, 2004. — с. 124 — 127. 3. Країни світу. — М. : Політвидав, 2006. — с. 252 — 258. 4. Фінансово-кредитний словник. — М. : Фінанси і статистика, 1988. — с. 457 — 462.

Кодацький В. П. Грошово-кредитна система Сполучених Штатів Америки

У статті розглядаються проблеми функціонування грошово-кредитної системи Сполучених Штатів Америки — однієї з найбільш розвинених країн світу.

Ключові слова: центральний банк, комерційні банки, небанківські кредитні установи, грошова одиниця, грошово-кредитна система.

Кодацький В. П. Денежно-кредитная система Соединенных Штатов Америки

В статье рассматриваются проблемы функционирования денежно-кредитной системы Соединенных Штатов Америки, одной из наиболее развитых стран мира.

Ключевые слова: центральный банк, коммерческие банки, небанковские кредитные учреждения, денежная единица, денежно-кредитная система.

Kodatsky V. P. Gold-credit system United States of America

The problems of functioning of the money-and-credit United States of America are examined in the article, one of the most prosperous countries world.

Key words: Central bank, commercial banks, nonbank of credit institution, money unit, gold-credit system.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2010

Прийнято до друку 15.03.2011